

LIETUVOS RESPUBLIKOS
VIEŠOJO ADMINISTRAVIMO ĮSTATYMO NR. VIII-1234 3, 9¹, 9² STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO
AIŠKINAMASIS RAŠTAS

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto įstatymo projekto tikslai ir uždaviniai

Audito komitetas 2025 m. spalio 22 d. ir 2025 m. spalio 29 d. posėdžiuose svarstė 2025 m. birželio 13 d. valstybinio audito ataskaitą Nr. VAE-8 „[Valstybės informacinių išteklių infrastruktūros konsolidavimas](#)“ ir 2025 m. rugpjūčio 12 d. valstybinio audito ataskaitą Nr. VAE-9 „[Dirbtinio intelekto valdymas viešajame sektoriuje](#)“. Komitetas, įvertinęs Valstybės kontrolės ataskaitose konstatuotas problemas, kad nėra strateginės vizijos, kaip išnaudoti dirbtinio intelekto privalumus viešajame sektoriuje; greičiau pritaikyti veiksmingus dirbtinio intelekto sprendimus, užtikrinti tinkamą šių technologijų taikymą, duomenų saugumą, priėmė sprendimą inicijuoti Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo Nr. VIII-1234 3, 9¹, 9² straipsnių pakeitimo įstatymo projektą, kurio:

uždaviniai yra sustiprinti „vieno langelio“ automatizavimą, įtvirtinti skaitmenines ir proaktyvias paslaugas laikantis BDAR, užtikrinti duomenų sąveiką ir atvirus formatus, aiškiai apibrėžti DI taikymo sritis ir skaidrumo, priežiūros bei žmogaus peržiūros reikalavimus;

tikslas yra nuosekliai įtvirtinti DI ir automatizavimą Viešojo administravimo įstatyme, kad iš fragmentiškų prototipų pereitume į koordinuotą, aiškiai reglamentuotą praktiką.

Remiantis ES dirbtinio intelekto aktu, DI yra mašininė sistema, kuri, siekdama aiškių ar numatomų tikslų, iš įvesties duomenų generuoja prognozes, turinį, rekomendacijas arba sprendimus, galinčius paveikti fizinę ar virtualią aplinką. DI taip pat suprantamas kaip greitai besivystančių technologijų grupė, kuri didina produktyvumą, optimizuoja išteklių panaudojimą ir kuria visuomeninę naudą, tai reiškia geresnes paslaugas, greitesnius sprendimus ir tvaresnius rezultatus¹.

Ši nauda ypač atsiskleidžia ten, kur daug besikartojančio darbo, apdorojami dideli informacijos srautai, todėl natūraliai siejasi su viešuoju administravimu. Viešojo administravimo įstatymas reguliuoja asmenų ir institucijų sąveiką – nuo prašymų ir skundų priėmimo bei nagrinėjimo iki tarpžinybinių duomenų mainų ir sprendimų priėmimo pagal nustatytas procedūras. Kadangi ši sąveika tiesiogiai paliečia kiekvieną asmenį, automatizavimas šioje srityje labiausiai pasiteisina ir greitai duoda naudą. Tai patvirtina ir moksliniai tyrimai: pasauliniu mastu kasmet galima sutaupyti šimtus milijonų darbo valandų, o per 5–7 metus viešajame sektoriuje – iki 30 proc. valstybės tarnautojų darbo laiko².

Apmatau, tačiau dabartinė praktika rodo, kad nacionaliniu lygiu DI taikymas viešajame sektoriuje nėra planuojamas nuosekliai: 2019 m. parengta DI strategija ir 2022 m. veiksmų planas nebuvo patvirtinti ir neperkelti į 2021–2030 m. plėtros dokumentus, todėl neliko aiškių strateginių tikslų, pažangos uždavinių ir priemonių su numatytais finansavimo šaltiniais, stebėseną ir priskirtomis atsakomybėmis, o institucijų prioritetai natūraliai nukrypo kitur; dėl šios spragos skaitmeniniai sprendimai diegiami fragmentiškai, o DI nėra aiškiai reglamentuotas, todėl kyla teisinio neapibrėžtumo rizika kas stabdo inovacijas³. Praktiniai padariniai akivaizdūs: 2024 m. tik

¹ Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2024/1689 (2024 m. birželio 13 d.) dėl suderintų dirbtinio intelekto taisyklių (Dirbtinio intelekto aktas). Prieiga per internetą: <https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1689/oj?locale=LT> žiūrėta (2026-09-24).

² Prieiga per internetą: https://www.deloitte.com/content/dam/insights/articles/2024/3834_how-much-time-and-money-can-ai-save-government/DUP_How-much-time-and-money-can-AI-save-government.pdf žiūrėta (2026-09-24).

³ Vyriausybės 2020-09-09 nutarimu Nr. 20-12240 patvirtintas 2021-2030 m. Nacionalinis pažangos planas, 2021-2030 m. plėtros programos (remiantis Teisės aktų registre atlikta įsakymų, kuriais plėtros programų valdytojai tvirtina pažangos priemonių paieška, prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/documentSearch/lt> žiūrėta (2026-09-24).

15,3 proc. viešojo sektoriaus subjektų įgyvendino DI projektus⁴, nors net 91 proc. norėtų jungtis prie sėkmingų taikymo dalijimosi iniciatyvų⁵, o projektų įgyvendinimas realiai startavo tik 2024 m., todėl kalbinių išteklių, būtinų DI sprendimams, kūrimas vėluoja mažiausiai metais – jų prieinamumas nepakankamas, inovacijų sklaida ir praktinis taikymas stringa⁶.

Atsakydamas į šias problemas, šis projektas – pirmasis sisteminis žingsnis į naujoves viešajame sektoriuje: juo Viešojo administravimo įstatyme nuosekliai įtvirtinamas dirbtinio intelekto taikymas ir procesų automatizavimas, kad nuo pavienių prototipų pereitume prie koordinuotos, aiškiai reglamentuotos praktikos. Projektas stiprina vieno langelio principo turinį, įtvirtindamas automatizuotus procesus, įskaitant DI. Kartu projekte siūloma įtvirtinti skaitmenines ir proaktyvias paslaugas taip, kad bendrose platformose žmogus matytų visus santykius su institucijomis, galėtų teikti ir sekti užklausas, gautų struktūruotus atsakymus, o paslauga būtų pradedama institucijos iniciatyva, kai įvyksta įstatyme nustatytas faktas ir laikomasi BDAR (aiškus informavimas, teisėtas pagrindas, sutikimas, kai būtinas). Projektas taip pat numato duomenų sąveiką ir atvirus formatus, kad duomenys judėtų sklandžiai ir būtų realiai panaudojami automatizavimui bei DI. Apibrėžiamos DI naudojimo sritys nuo dokumentų rengimo, užklausų analizės ir sprendimų projektavimo iki grįžamojo ryšio analizės ir atvirų duomenų formatų nustatymo, o taip pat nustatomi skaidrumo, priežiūros ir žmogaus atliekamos peržiūros reikalavimai, kai sprendimai daro reikšmingą poveikį asmens teisėms ar pareigoms. Galiausiai, projektas suteikia aiškų teisinį pagrindą ir vieningas taisykles DI bei automatizavimui, todėl paslaugos tampa greitesnės ir proaktyvios, mažėja daug resursų atimantis, bet nesudėtingas darbas, o gyventojams – daugiau inovatyvumo, efektyvumo ir skaidrumo.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymo projekto iniciatoriai yra Seimo Audito komiteto nariai.

3. Dabartinis teisinis įstatymo projekto aptartų teisinių santykių reglamentavimas

Esamos įstatymo nuostatos neatliepia šiuolaikinius administracinių paslaugų skaitmenizacijos bei asmenų patogaus ir efektyvaus aptarnavimo poreikius, todėl kyla būtinybė sukurti aiškų teisinį reglamentavimą, užtikrinantį pažangesnius ir vieningus viešojo administravimo sprendimus, atitinkančius šiandienos technologinius, socialinius ir teisinius lūkesčius. Šiuo tikslu įstatymo projekte siūloma įtvirtinti skaitmeninių ir proaktyvių paslaugų teikimą, procesų automatizavimą bei dirbtinio intelekto technologijų taikymą viešojo administravimo veikloje.

4. Siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir laukiami teigiami rezultatai

Įstatymo projekte siūloma įtvirtinti naujas nuostatas, susijusias su viešojo administravimo modernizavimu. Pirmą, išplečiamas „vieno langelio“ principo turinys, numatant galimybę pasitelkti automatizavimo įrankius ir dirbtinį intelektą prašymų, skundų nagrinėjimui bei administracinių sprendimų rengimui. Antra, nustatoma skaitmeninių paslaugų teikimo tvarka, sudaranti sąlygas asmenims vienoje vietoje matyti santykius su institucijomis, teikti ir stebėti užklausas bei gauti atsakymus struktūrizuotu formatu. Trečia, įteisinamos proaktyvios paslaugos, kai institucijos, remdamosi turimais duomenimis, gali aptarnauti asmenį be atskiro prašymo. Ketvirta, suteikiama teisė viešojo administravimo subjektams naudoti procesų automatizavimo ir dirbtinio intelekto įrankius dokumentų ruošimui, užklausų analizei, sprendimų projektavimui ir

⁴ 2024-07-03-2024-07-12 Valstybės kontrolės apklausti 163 viešojo sektoriaus subjektai: Vyriausybės kanceliarija, visos ministerijos (14) ir joms pavaldžios institucijos (88), kurios, RISR duomenimis, yra informacinių išteklių valdytojai, visos savivaldybės (60). Atsakymus pateikė 144 (88,3 proc.) subjektai.

⁵ Valstybės audito ataskaita: dirbtinio intelekto valdymas viešajame sektoriuje 2025 m. rugpjūčio 12 d. Nr. VAE-9, duomenys teikiami 17 psl.

⁶ Ten pat, 19 psl.

grįžtamajam ryšiui. Numatyta, kad sprendimai, turintys reikšmingą poveikį asmens teisėms ar pareigoms, privalės būti iš naujo peržiūrimi žmogaus.

Tikimasi, kad šios naujovės užtikrins spartesnę ir paprastesnę asmenų aptarnavimą, sumažins administracinę naštą, didins sprendimų kokybę, skaidrumą ir pasitikėjimą institucijų veikla, taip pat sudarys sąlygas efektyviau panaudoti turimus valstybės duomenis.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus teikiamą Įstatymo projektą neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimto įstatymo įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymo projektas įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Galima priimto įstatymo įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas tiesioginės įtakos verslui neturės, tačiau netiesiogiai palengvins jo veiklą dėl paprastesnių ir greitesnių viešųjų paslaugų gavimo procedūrų.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

10. Įstatymo projekto atitiktis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimams, Įstatymo projekto sąvokų ir jas įvardijančių terminų įvertinimas Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymo projektas parengtas laikantis Valstybinės kalbos įstatymo ir kitų įstatymų, reglamentuojančių įstatymų ir kitų teisės aktų rengimo tvarką, reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymo projekte naujų sąvokų ir jas įvardijančių terminų neapibrėžiama.

11. Įstatymo projekto atitiktis Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir ES teisės aktus.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai ir parengimo terminai

Įstatymui įgyvendinti naujų įgyvendinamųjų teisės aktų priimti nereikia.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks.

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Nėra.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia Įstatymo projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis

„Proaktyvios paslaugos“, „Automatizavimo įrankiai“, „Dirbtinio intelekto technologijos“, „Skaitmeninės paslaugos“, „Aktyvus institucijų vaidmuo“, „Proaktyvios paslaugos“, „Struktūrizuotas formatas“, „Valstybės informacinė sistema“, „Atviri duomenys“, „Atvirų duomenų reikalavimai“, „Procesų automatizavimas“, „Dirbtinio intelekto taikymas“, „Grįžtamojo ryšio analizė“, „Sprendimų projektavimas“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Papildomų paaiškinimų nėra.